

Recenzja w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Patrykowi Tomaszewskiemu ze szczególnym uwzględnieniem jego rozprawy habilitacyjnej zatyt. *Wolność, własność, sprawiedliwość. Środowiska konserwatywno-liberalne w Polsce po 1989 roku. Struktury – działalność – myśl polityczna*, Toruń 2025, ss. 715.

Działając w oparciu o ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.), przedstawiam ocenę dorobku naukowego oraz osiągnięć dydaktyczno-organizacyjnych doktora Patryka Tomaszewskiego.

I. Sylwetka Habilitanta

Nie jest łatwo godzić różne role i formy aktywności akademickiej i pozanaukowej. Uda się to jednak z dużymi sukcesami dr. Patrykowi Tomaszewskiemu. Prowadzi on nie tylko intensywne badania naukowe i pasjonuje się kształceniem studentów, lecz także przejawia znaczącą działalność organizatorską między innymi w sferze rozwoju nauki i szkolnictwa wyższego w środowisku toruńskim oraz na forum ogólnopolskim. Pomimo zaabsorbowania licznymi obowiązkami dydaktycznymi i organizacyjnymi legitymuje się poważnym dorobkiem publikacyjnym, osiągniętym w wyniku niestrudzonych poszukiwań nowych, oryginalnych zagadnień badawczych i ich opracowywania. Swoją uwagę badawczą ukierunkował już w czasie studiów historycznych w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (1999 – 2004) na dzieje dwudziestowiecznych ruchów społecznych i ich myśli politycznej, zwłaszcza o proweniencji nacjonalistycznej i narodowo-radykalnej. Dał temu wówczas wyraz w opracowanej rozprawie magisterskiej, poświęconej analizie myśli społeczno-politycznej działacza korporacji akademickiej i publicysty narodowo-radykalnego w latach trzydziestych – Wojciecha Wasiutyńskiego. Kontynuował i rozszerzał ów przedmiot badań oraz rozwijał umiejętności badawcze pod kierunkiem Profesora Jerzego Borejszy, przygotowując pracę doktorską nt. *Korporacje akademickie w Polsce w latach 1918 – 1939. Działalność, struktury, ideologia*. Na jej podstawie w 2009 r. uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych, w dziedzinie historii. Już wówczas wykazał się dużym talentem badawczym, poważną wiedzą historyczną i dociekliwością naukową, które to predyspozycje i umiejętności systematycznie rozwijał i doskonalił w drodze samodzielnych studiów i dokształcania podyplomowego oraz podczas staży naukowych w

różnych ośrodkach badawczych w kraju i zagranicą między innymi w Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie i Uniwersytecie Pomorskim w Słupsku. Po krótkim epizodzie zatrudnienia na etacie asystenta w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi (2007 - 2008) podjął pracę najpierw na stanowisku asystenta (2008 – 2009), a następnie adiunkta na Wydziale Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jednocześnie, w różnych okresach, pracował na drugim etacie w innych placówkach naukowych: Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu (2013 – 2014), Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we Włocławku (2019 – 2023) i w Sieci Badawczej Łukasiewicz – Instytucie Organizacji i Zarządzania w Przemysle ORGMASZ w Warszawie (2023 – 2024). Dzięki dodatkowemu zatrudnieniu między innymi poszerzał swoje doświadczenia dydaktyczne i kompetencje w dziedzinie organizacji i zarządzania w sferze nauki i szkolnictwa wyższego. W 2018 r. wnioskował do Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów o podjęcie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie historia, na podstawie posiadanego już dorobku naukowo-badawczego i monografii: *Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919 – 1939. Studium z dziejów i postaw ideowych studentów* (Toruń 2018, ss. 612). W wyniku kontrowersji związanych z negatywną opinią, wydaną przez jednego z recenzentów, po niemal dwóch latach trwającej procedury, odmówiono mu nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego. W tej sytuacji nie zaniechał on jednak powtórnych starań; wręcz przeciwnie – wzmógł aktywność badawczą i publikacyjną, koncentrując się już bardziej na współczesnych ruchach społecznych i ich myśli politycznej oraz wielu innych zagadnieniach politycznych, i rozważając je szerzej w perspektywie politologicznej, a w mniejszym zaś stopniu - historycznej, preferowanej we wcześniejszych badaniach naukowych. Dobrze to świadczy o jego postawie i woli wzbogacania naszej wiedzy o nieodległej przeszłości i dokonującej się współcześnie rzeczywistości społecznej. W ich poznawaniu wykazał się dużymi umiejętnościami i kompetencjami badawczymi, udowadniając dobre przygotowanie do samodzielnej pracy naukowo-badawczej.

II. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i w zakresie popularyzacji nauki

Ważnym dopełnieniem sylwetki akademickiej dra Patryka Tomaszewskiego jest aktywność dydaktyczna i organizacyjna. Potrafi on umiejętnie i skutecznie łączyć z działalnością naukowo-badawczą pracę dydaktyczno-organizacyjną. Doświadczenia i wyniki badań szeroko wykorzystuje w realizacji procesu dydaktycznego np. prowadzone przedmioty dydaktyczne: *Bezpieczeństwo w programach polskich partii*

politycznych, Bezpieczeństwo społeczności lokalnych, Bezpieczeństwo międzynarodowe, Wstęp do badań nad bezpieczeństwem itp. ściśle koreluje z badaniami nad różnymi aspektami i obszarami bezpieczeństwa państwa polskiego. Podobnie wykorzystuje swoją wiedzę naukową z badań nad ruchami społecznymi i ich myślą polityczną w zajęciach ze studentami z przedmiotów: *Współczesne doktryny polityczne, Polityka zagraniczna Polski po 1989 roku, Bezpieczeństwo wewnętrzne w doktrynach i programach politycznych, Historia konfliktów społecznych w XX i XXI wieku*, itp. Nic też dziwnego, iż prowadzone przezeń zajęcia dydaktyczne na wysokim poziomie merytorycznym i pedagogicznym są wysoko oceniane przez studentów w procedurze ewaluacyjnej na Wydziale Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie UMK. W ramach prowadzonych seminariów dyplomowych wypromował ponad stu licencjatów i zrecenzował również ponad sto prac licencjackich i magisterskich. Sprawuje liczne funkcje związane z organizacją badań naukowych, nauki i szkolnictwa wyższego w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu i na forum ogólnopaństwowym, pełniąc między innymi funkcje pełnomocnika Rektora UMK ds. aktywizacji życia kulturalnego i naukowego studentów UMK (2009 – 2016) oraz prodziekana ds. studenckich Wydziału Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie UMK (2016 – 2020). Współpracował z Akademickim Inkubatorem Przedsiębiorczości UMK, w wyniku której to współpracy powstało z jego udziałem opracowanie: *Spójność przedsiębiorczości i nauki* (Toruń 2011, ss. 159). Obecnie wiceprezesuje fundacji **Scientia et Progressus**, promującej współpracę nauki ze środowiskiem społeczno-gospodarczym. W styczniu 2025 r. władze Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu powierzyły mu funkcję rzecznika prasowego Uczelni. W latach 2020 – 2022 zasiadał w Radzie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, a w kwietniu 2023 r. powołano go do Komisji Ewaluacji Nauki na kadencję 2023 – 2027 z zadaniem pracy w Zespole ds. czasopism i wydawnictw. Był też członkiem komisji dyscyplinarnej przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Obecnie zasiada w Radzie Dyscypliny Naukowej Dyscyplin Nauki o Polityce i Administracji oraz Nauki o Bezpieczeństwie na Wydziale Nauki o Polityce i Bezpieczeństwie UMK. W 2005 r. zainicjował wydawanie uniwersyteckiego czasopisma naukowego „Historia i Polityka”, poświęconego problematyce historycznej i politologicznej, w szczególności współczesnej myśli politycznej, stosunkom międzynarodowym, bezpieczeństwu wewnętrznemu i międzynarodowemu itp. Początkowo ukazywało się ono jako półrocznik, a od 2016 r. jako kwartalnik w wersji polskiej i angielskiej. Będąc od początku jego istnienia redaktorem naczelnym potrafił skupić liczne grono

współpracowników – autorów, recenzentów, członków rady naukowej i kolegium redakcyjnego o charakterze ogólnokrajowym i międzynarodowym. Wydał do tej pory 57 numerów czasopisma, w których opublikowało rozprawy i artykuły ponad 250 politologów, historyków, prawników i przedstawicieli innych dyscyplin nauk społecznych. Uczestniczył w organizacji ośmiu ogólnopolskich i międzynarodowych konferencji naukowych między innymi w Toruniu, Słupsku, Bydgoszczy i Wrocławiu, pełniąc funkcje sekretarza naukowego lub członka komitetu organizacyjnego i naukowego. Ma on także poważne osiągnięcia w popularyzacji wiedzy naukowej politologicznej i historycznej. Wyniki swych badań prezentuje na licznych spotkaniach autorskich z młodzieżą licealną, studentami, samorządowcami, mieszkańcami Torunia między innymi prowadząc w ramach działalności toruńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych „Kawiarnię Politologiczną” w Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu. Chętnie również dzieli się na różnych szkoleniach i kursach swymi doświadczeniami i wiedzą w redagowaniu i edycji czasopiśmiennictwa naukowego oraz procedur i postępowaniu w procesie ewaluacji nauki. Udziela się w organizacji Kujawsko-Pomorskiej Olimpiady Wiedzy o Bezpieczeństwie i „Debat Oksfordzkich” w Toruniu. Systematycznie upowszechnia wiedzę o bezpieczeństwie i polityce międzynarodowej, geopolityce i polityce zagranicznej Polski współprowadząc w ramach cyklu spotkań **Świat Od Nowa** rozmowy i dyskusje z naukowcami i publicystami. Od wielu lat zajmuje się komentowaniem wydarzeń politycznych w mediach regionalnych i ogólnopolskich między innymi na łamach „Ilustrowanego Kuriera Polskiego”, „Gazety Pomorskiej”, „Nowości”, TVP Bydgoszcz, w Polskim Radio 24, Polskiej Agencji Prasowej, telewizji Polsat, Radio PiK itp. Dzięki zaangażowaniu w sprawy społeczności uniwersyteckiej i środowiska toruńskiego, a także na forum ogólnopolskim, zyskał duże uznanie i autorytet wśród młodzieży, współpracowników i w szerokim kręgu uczonych..Za pracę organizacyjno-dydaktyczną i naukową był wielokrotnie nagradzany przez władze Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we Włocławku.

III. Ocena osiągnięć naukowych

Jak już wcześniej stwierdziłem dr Patryk Tomaszewski określił swoje zainteresowania naukowe podczas studiów historycznych w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Już wówczas skierował uwagę badawczą na środowisko młodzieży narodowo-radykalnej w latach trzydziestych XX wieku, podejmując w pracy magisterskiej

analizę koncepcji społeczno-politycznych jej czołowego publicysty - Wojciecha Wasiutyńskiego. I postaci tej poświęcił pierwsze swoje publikacje. Z czasem stopniowo poszerzał swoje pole obserwacji badawczej na inne obszary i zagadnienia obozu narodowo-radykalnego okresu międzywojennego, przesuując je do czasów współczesnych. Dlatego najbardziej ulubioną przestrzenią historyczno-społeczną jego poszukiwań naukowych pozostają dzieje Drugiej i Trzeciej Rzeczypospolitej. Wymusza to oczywiście w sposób niejako naturalny, choćby ze względu na zachowanie dystansu badawczego, potrzebę dostosowania postawy metodologicznej do przedmiotu analizy i opisu danego zjawiska czy zagadnienia. Toteż początkowo preferował metody badawcze właściwe dla warsztatu historyka dziejów politycznych. W miarę jednak podejmowania w coraz większym stopniu problematyki stającej się rzeczywistością Trzeciej Rzeczypospolitej sięgał do politologicznej orientacji metodologicznej, zwłaszcza po 2018 roku. Aczkolwiek ze względu na przedmiot badań dziejów ruchów społecznych i ich myśli politycznej w obu okresach historycznych, będących obszarem namysłu poznawczego zarówno nauki historii, jak i politologii, skłaniał się do stosowania ujęć interdyscyplinarnych. Tym bardziej, że choć w ostatnim czasie skupił się na problematyce współczesnej, to nadal w swych badaniach sięgał do okresu międzywojennego, podobnie jak wcześniej nie stronił od współczesnych zagadnień, a więc z natury rzeczy w swym warsztacie badawczym musiał odpowiednio uwzględniać metody poznawcze nauki historii i nauki o polityce. Pewne jest również, iż w ostatnich latach wzbogacił umiejętności i kompetencje badawcze o nowe metody i narzędzia poznawcze, powszechnie stosowane w innych naukach społecznych np. socjologii w postaci wywiadu czy kwestionariusza, przydatne w badaniach politologicznych. W sytuacji zaś poszerzenia przez Habilitanta obszaru analizy naukowej o zagadnienia związane z bezpieczeństwem państwowym i międzynarodowym zastosowanie perspektywy metodologicznej politologii stało się niezbędne. Oczywiście początkowo, czyli w latach 2011 – 2012, ujęcie historyczne wystarczało w rozważanych nad problemami bezpieczeństwa przez pryzmat koncepcji czy innych wyobrażeń, postulowanych przez różne środowiska polityczne w Polsce. Kiedy jednak dr Patryk Tomaszewski coraz śmielej podejmował ogólne problemy bezpieczeństwa kraju i w stosunkach międzynarodowych, co chyba wiązało się w jakimś stopniu z potrzebami realizowanych przedmiotów dydaktycznych z zakresu bezpieczeństwa, posiłkowanie się metodami badawczymi politologii stawało się niezbędne. Niezależnie jednak od tego, czy w jego polu badań naukowych dominowała problematyka ruchów społecznych i ich ideologii, czy też obok niej intensywnie rozwijał drugi kierunek zainteresowań

badawczych, dotyczący problemów bezpieczeństwa państwa polskiego i bezpieczeństwa międzynarodowego, zawsze w jego analizach i opisach dominowała rzeczowość, obiektywizm i solidność poznawcza. Zapewniał swym opracowaniom znaczne wartości merytoryczne i poznawcze, wykorzystując w tym celu różnorodne źródła i poddając je krytycznej analizie, by w miarę w pełni odtworzyć obraz analizowanych zjawisk i zagadnień społeczno-politycznych. Rekonstruował je na solidnej podstawie źródłowej, odpowiednio dokumentując i uzasadniając wnioski i uogólnienia. Swoje dokonania naukowe nad obydwoma obszarami badawczymi przedstawił w około 120 publikacjach o różnym charakterze, przeznaczeniu i wadze poznawczej. Odnajdziemy wśród nich trzynaście monografii, w tym trzy opracowane samodzielnie w związku z postępowaniami o uzyskanie stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego, a pozostałe zaś we współpracy z innymi autorami jako podręczniki akademickie, antologie, wybory źródeł itp. Licznie prezentują się w jego dorobku naukowym rozprawy i artykuły - w sumie 85 tekstów, częściowo tematycznie związane z opracowaniami w celu uzyskania tytułu zawodowego i stopni naukowych, ale też przygotowanych niekiedy z udziałem innych autorów. Występują również inne rodzaje publikacji – po kilka recenzji, haseł encyklopedycznych, notek biograficznych, sprawozdań konferencyjnych itp. Część publikacji, zwłaszcza artykułów i rozpraw, ogłosił Habilitant w językach obcych – angielskim, rumuńskimi, słowackim, ukraińskim i rosyjskim. Znaczną większość ich wszystkich opublikował po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych. Jedną z wspomnianych już monografii, mającą stanowić podstawę wszczęcia postępowania habilitacyjnego w 2018 roku: *Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919 – 1939. Studium z dziejów i postaw studentów* Toruń 2018, ss. 612) przygotował w ramach realizowanego w latach 2012 - 2017 grantu badawczego Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (MNiSzW) (nr rej. 11H11 011 180) pt. *Hinc Itura ad Astra – Uniwersytet S. Batorego*). Ponadto w ramach tego programu, realizowanego przez Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie w latach 2015 - 2019 (nr grantu: 11H 13014582). opracował wybór źródeł z posiedzeń Rady Ministrów RP (1921 – 1922) pt. *Pierwszy gabinet Antoniego Ponikowskiego 19 IX 1921 – 5 III 1922*, Warszawa 2022, ss. 1026. Druki zwarte publikował głównie w Wydawnictwie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz w Wydawnictwie Adam Marszałek w Toruniu. Pozostałe zaś publikacje, zwłaszcza artykuły i recenzje, ogłosił w czasopiśmie naukowych o uznanej renomie między innymi w: „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, „Dzieje Najnowsze”, „Kultura i Edukacja”, „Historia i Polityka”, „Przegląd Sejmowy”, „Sprawy Międzynarodowe” itp. Zamieszczał je

także w krajowych i zagranicznych wydawnictwach uniwersyteckich. W okresie po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych w publikacjach tych podejmował najczęściej problematykę społeczno-polityczną z okresu Drugiej i Trzeciej Rzeczypospolitej między innymi korporacji akademickich i różnych organizacji młodzieżowych o orientacji nacjonalistycznej i narodowo-radykalnej w Poznaniu, Wilnie, Lublinie, Czerniowach itp., bezpieczeństwa militarnego, energetycznego i międzynarodowego Polski w myśli programowej polskich środowisk pravicowych po 1989 r., bezpieczeństwa lokalnego i municypalnego, ekologii i ochrony środowiska naturalnego w kampaniach wyborczych w Polsce drugim dziesięcioleciu XXI wieku. Rozważanie jej głównie w wymiarze ideowo-politycznym skłaniało zapewne Habilitanta do przemyśleń bardziej ogólnych, dotyczących teoretycznych zagadnień i stanu badań nad dziejami myśli politycznej (np.: *Refleksje nad badaniami myśli politycznej w Polsce z uwzględnieniem tendencji w wybranych krajach anglosaskich*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, 2021, vol. 69; *Kierunki badań myśli politycznej – wprowadzenie do dyskusji nad problematyką*, „Polityka i Społeczeństwo”, 2023, vol. 21). Wśród jego publikacji zwracają także uwagę pewną nieschematycznością i świeżością pomysłu autorskiego dwa artykuły z zakresu komunikowania społecznego: *Postać Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego we współczesnej popkulturze i kontrkulturze*, (w) *Wokół Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego: mąż stanu, wodza i bohatera narodowego*, red. A. Smoliński i J. Durka, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2020; *Roman Dmowski we współczesnej kontrkulturze*, (w:) *Dmowski jako wychowawca narodu*, red. P. Tomaszewski i D. Wasilewski, Wydawnictwo Prymat, Białystok 2022. Wszystkie jego publikacje cechują znaczne wartości poznawcze i redakcyjne. Mając oryginalny charakter i będąc opracowaniem na dobrym poziomie merytorycznym i redakcyjnym wzbogacają polskie piśmiennictwo historyczne i politologiczne. Osiągnęły w ocenie parametrycznej 3366 punktów. Niektóre z nich są często w literaturze krajowej, uzyskując według indeksu bibliometrycznego Google Scholar 185 cytowań i indeks H – 7, a według bazy Scopus - 12. Problematyka Jego twórczości naukowej wraz z rozprawą habilitacyjną jest stosunkowo jednorodna pod względem tematycznym, nie podejmowana szerzej w badaniach historycznych i politologicznych. Potwierdza dobre opanowanie warsztatu naukowego badacza ruchów społecznych i myśli politycznej oraz polityki państwowej i działalności instytucji samorządowych. Należy odnotować, iż wyniki swych badań prezentował na wielu ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach naukowych, w sumie czterdziestu dwóch, organizowanych przez uczelnie i instytucje naukowe między

innymi w Toruniu, Bydgoszczy, Wrocławiu, Płocku, Włocławku, Krakowie, Kielcach, Mińsku, Suczawie, Lwowie i Grenadzie.

IV. Ocena monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe

Najważniejszym jednak osiągnięciem naukowym dra Patryka Tomaszewskiego, w którym przejawiał w najwyższym dotąd stopniu swoje umiejętności i kompetencje badawcze, jest niewątpliwie obszerne i gruntowne studium zatyt. *Wolność, własność, sprawiedliwość. Środowisko konserwatywno-liberalne w Polsce po 1989 roku. Struktury – działalność – myśl polityczna*, Toruń 2025, ss.715. Już sam jego przedmiot ma oryginalny charakter, ponieważ nie poświęcili mu należytej uwagi historycy i politolodzy, i nie doczekał się dotąd samodzielnego opracowania naukowego. Co prawda analizowane środowisko polityczne, określane mianem „nurtu konserwatywno-liberalnego” - jak przyznaje Habilitant - choć miało zajmować „peryferyjne miejsce” w systemie politycznym w Trzeciej Rzeczypospolite (s. 19 i in.), to jednakże spełniało istotną rolę w moderowaniu debaty politycznej. Oczywiście, nie wypełniało znacząco funkcji władczych w państwie, choć miało w różnych okresach reprezentację w parlamencie i samorządzie w kraju oraz w parlamencie europejskim. Było zawsze silnie zróżnicowane pod względem organizacyjno-politycznym i ideowym, trawione nieustannymi konfliktami, podziałami i rozłamami. Jego głównym animatorem pozostawał Janusz Korwin-Mikke.. Według dra Patryka Tomaszewskiego obecność tego środowiska na krajowej scenie politycznej poprzez wywieranie wpływu na polską politykę pozwalało poszerzać swoje wpływy i oddziaływanie w społeczeństwie. Dlatego uznał za w pełni uzasadnione podjęcie ambitnego zadania badawczego, a mianowicie odtworzenie obrazu „kształtowania się roli i znaczenia nurtu konserwatywno-liberalnego w polskim systemie politycznym po 1989 roku”. (s. 19). Realizując je, kontynuuje w pewnym stopniu prowadzone już wcześniej badania nad organizacjami politycznymi i ich koncepcjami ideowymi w okresie międzywojennym. I trzeba od razu stwierdzić, iż z zadania tego wywiązał się w odpowiednim i zadawalającym stopniu. Swoje analizy i opisy skupił na dwóch zespołach kwestii: 1) powstawaniu i przeobrażaniu struktur organizacyjnych tego środowiska politycznego, stanu jego wpływów w społeczeństwie, charakterze elektoratu wyborczego i jego podstawy społeczno-politycznej; 2) kształtowaniu koncepcji ideowo-politycznych, ukazania ich dziedzictwa historycznego oraz ich genezy i ewolucji, w szczególności dotyczących problematyki władzy, modelu państwa i jego ustroju, relacji jednostka

władza itp. Wszystkie te zagadnienia starał się przedstawić w sposób rzetelny i kompetentny. W tym celu zgromadził i poddał wnikliwej krytyce niezwykle bogaty i różnorodny materiał źródłowy: archiwalia, dokumenty programowe i deklaracje polityczne, publicystkę, literaturę przedmiotu, wzbogacając go jeszcze o wywiady przeprowadzone z czołowymi politykami środowiska „konserwatywno-liberalnego” i wyniki badań ankietowych, w których wzięło udział 117 animatorów i sympatyków formacji politycznej J. Korwin-Mikke. Na podstawie zebranego materiału źródłowego odtworzył w sposób rzeczowy i w miarę pełny obraz jej aktywności polityczno-organizacyjnej i ideowej. Dlatego ze względu na sam już fakt zgromadzenia, usystematyzowania i wyzyskania tak obszernego i wszechstronnego materiału źródłowego należy z uznaniem się odnieść do wysiłku badawczego Habilitanta i docenić jego umiejętności i kwalifikacje naukowe. Zapewne przydatne okazały mu się wcześniejsze doświadczenia historiograficzne, potwierdzające świetne opanowanie warsztatu badawczego historyka. Nie zarzucił go bowiem w przygotowaniu rozprawy habilitacyjnej, lecz wykorzystał odpowiednio do analizy politologicznej. W ten sposób nadał swym rozważaniom również interdyscyplinarny charakter, co zaowocowało powstaniem znaczącego opracowania interesującego zjawiska ideowo-politycznego współczesnej polskiej sceny politycznej. Niewątpliwie wypełnia ono istotną lukę w obecnych badaniach historycznych i politologicznych, poszerzając o nim naszą wiedzę i pozwalając lepiej poznawać i rozumieć proces powstawania i kształtowania się współczesnej rzeczywistości społecznej Polski. Tym bardziej, że w swych analizach sięga stale do kontekstów historyczno-społecznych i stara się uwzględnić i skonfrontować różne stanowiska, opinie i punkty widzenia, nie opowiadając się jednoznacznie za żadną ze stron sporu i debaty. Aktywność ideowo-polityczną twórców i animatorów wielce zróżnicowanego pod każdym niemal względem środowiska „konserwatywno-liberalnego” rozważa jako działalność ludzi swych czasów, których postawy i zachowania determinowane były współkształtowanymi przez nich uwarunkowaniami społeczno-politycznymi. Wykazuje przy tym wszechstronną znajomość przedmiotu badań, świetnie sobie radzi z jego różnorodnością i bogactwem i ukazuje wielobarwny i złożony obraz podnoszonych problemów badawczych, o doniosłym znaczeniu społecznym, odpowiednio przy tym dokumentując i uzasadniając swoje tezy, założenia i wnioski. Dobrze to świadczy o jego wszechstronnej znajomości literatury przedmiotu, erudycji narracyjnej i kulturze badawczej. Nie można zatem zakwestionować rzetelności i woli zrekonstruowania najpełniej, jak tylko to jest

możliwe, działalności polityczno-organizacyjnej i ideowej ugrupowań „konserwatywno-liberalnych”, inicjowanych przez J. Korwin-Mikke. I nie sposób też podważać wartości faktograficznego i opisowego wymiaru opracowania dra Patryka Tomaszewskiego. Jednakże na podstawie lektury prezentowanych treści można dochodzić do odmiennych wniosków i uogólnień, w szczególności dotyczących sfery ideowo-politycznej. Bo na tym właśnie polega istota badań społecznych i humanistycznych, że autorzy analizując ten sam materiał źródłowy wyprowadzają często przeciwne sądy i oceny. Wszak każdy badacz będąc uwikłany w realnie funkcjonujących stosunkach społecznych, mentalnych, kulturowych itp. nie jest w stanie od nich się oderwać, by w pełni niejako z „zewnątrz” występować w roli obiektywnego obserwatora i analityka stającej się rzeczywistości społecznej. Tym bardziej, że postawę badawczą determinuje pewna specyfika mechanizmu poznawczego człowieka, wyrażająca się w odtwarzaniu takich obrazów czy wizji przeszłości, które są najbliższe jego rozumieniu spraw społecznych. Toteż z wieloma ustaleniami i osądami środowiska „konserwatywno-liberalnego” dokonanymi przez Habilitanta można dyskutować i polemizować. Przede wszystkim budzi wątpliwości określenie jego aktywności ideowo-politycznej mianem myśli politycznej, wobec której to sam Habilitant ma zastrzeżenia, a więc jej nieokreśloności, braku spójności czy braku rozważań teoretycznych itp., co utrudnia jej systematyzację i ukazanie jej założeń i wewnętrznej struktury. Bardziej to przypomina zbiór haseł, postulatów, pomysłów, wypowiedzianych przez publicystów czy felietonistów, polityków partyjnych itp. okazjonalnie, doraźnie, często w ferworze walki politycznej i ostrych polemik, o dużej dowolności i w sposób uproszczony, niekiedy nawet naiwnie postrzegających rzeczywistość społeczną i odbiegający od realnych warunków i oczekiwań społecznych. Tym bardziej, że w analizie myśli politycznej powinno się także stawiać pytania o jej funkcje społeczne, a więc komu ona służy i czyje interesy wyraża, a także w jakim stopniu wywiera ona wpływ na realną politykę, i konfrontować ją z konkretnymi postawami, zachowaniem i działaniem jej promotorów i wyznawców. Wątpliwości budzi również określenie analizowanego środowiska Janusza Korwin-Mikke mianem „liberałów” czy „wolnościowców”. Pewnie, że w oczach wielu główna postać tego środowiska uchodzi za najbardziej konsekwentnego przedstawiciela liberalizmu. A sam zaś Habilitant dostrzega wieloznaczność pojęcia „konserwatywni liberałowie” i funkcjonowanie w tym środowisku zarówno konserwatystów, jak i liberałów, czy też anarchokapitalistów. Pomimo tego - jak się wydaje - nawet w tak wielkiej rodzinie różnych idei i koncepcji

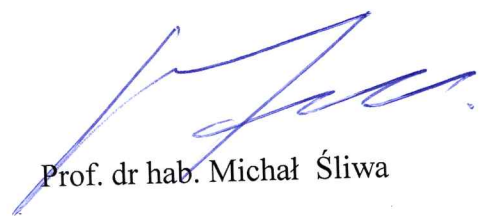
jakim jest liberalizm nie ma . miejsca dla poglądów Janusza Korwin-Mikke. Sama apologia wolnego rynku nie ma w istocie nic wspólnego z liberalizmem, a odwoływanie się w sposób wybiórczy, powierzchowny do ojców liberalizmu i imitacyjne przenoszenie ich niektórych projektów na grunt polski nic tu nie zmienia. Tym bardziej, że stanowisko jego w kwestiach społecznych, politycznych czy praw jednostki pozostają w zasadniczej sprzeczności z wyznaniem wiary liberalnej. Jego poglądy w sprawach mniejszości, kobiet, praw człowieka, demokracji, systemu rządu stawiają go - jak przyznaje dr P. Tomaszewski - w kręgu dyktatorów pokroju gen. F. Franco, M. Horthego, A. Pinocheta (s. 381), i chyba tylko ze względów estetycznych nie dopowiedział, iż bohaterowi bliżej jest do faszyzmu niż do demokracji. Podobne stanowisko wyrażał on w kwestii podstaw etycznych rozwijanego ruchu społecznego, upatrując je - jak wnioskuję Habilitant - w wartościach chrześcijańskich i cywilizacji łacińskiej (s. 370 i in.). Sam zresztą Korwin-Mikke deklarował się jako wyznawca katolicyzmu. Tymczasem jego poglądy polityczne w wieku sprawach, pomijając już jego osobistą postawę poligamisty, pozostają w wyraźnej sprzeczności z etyką chrześcijańską, traktowaną instrumentalnie, gdyż - jak on twierdzi - „niezależnie, czy Bóg istnieje, istotne jest, aby lud wierzył w jego istnienie”, bo wtedy będzie uznawał, że „władza pochodząc od Boga – władza ma charakter trwały” (s. 389). W tej sytuacji pojawia się podejrzenie, czy podnoszone przez rzekomych liberałów z Korwinem-Mikke na czele hasła: wolność – własność – sprawiedliwość, zawarte w tytule rozprawy habilitacyjnej, nie zostały w sposób wrogi zawłaszczane, i w miejsce pozytywnego znaczenia nadano im nowe treści i skojarzenia obce ich pierwotnemu charakterowi. Rodzić też może wątpliwości, czy ich poglądy i postawy polityczne spełniają kryteria lokowania ich w nurcie współczesnego, nowoczesnego konserwatyzmu. Sam bowiem twórca analizowanego środowiska politycznego ze swymi ideowymi akolitami sytuuje się zapewne w kręgu swoistego tradycjonalizmu, populizmu i reakcjonizmu, w sposób anachroniczny postrzegający sprawy ludzkie i otaczającego nas globalizującego się świata. Dlatego nie można nie dostrzegać w rozważaniu roli tego środowiska w moderowaniu debaty publicznej w Polsce, wszystkiego tego, co kojarzy się z rozbudzaniem wszelakich lęków społecznych, odwoływaniem się do niskich instynktów ludzkich, i w konsekwencji wzmagania konfliktów i podziałów politycznych w społeczeństwie, brutalizacji języka debaty i walki politycznej itp. Toteż lektura rozprawy habilitacyjnej dra Patryka Tomaszewskiego pobudza do namysłu nad współczesnymi sprawami polskimi i nad polską polityką. Sama w swojej istocie stanowi

nie tylko ważne pod względem naukowo-poznawczym opracowanie, lecz także interesujący i pouczający przyczynek w toczonej debacie społecznej. Znacznie wzbogaca dorobek i osiągnięcia naukowe Habilitanta i poszerza stan badań w Polsce nad systemem politycznym, myślą polityczną, polityką krajową i międzynarodową, przyczyniając się wydatnie do rozwoju nauki o polityce i administracji. Dodatkowo jeszcze wsparte – prezentowanym już wcześniej - tzw. „drugim osiągnięciem naukowym”, przedłożonym przez Habilitanta w postaci cyklu dziesięciu spójnych tematycznie artykułów zatyt. *Bezpieczeństwo Polski w koncepcjach politycznych po 1989 roku*.

V. Konkluzja

Dotychczasowe osiągnięcia dra Patryka Tomaszewskiego w różnych sferach aktywności akademickiej – naukowo-badawczej, dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej poświadczają jego wysokie umiejętności i kwalifikacje, i że będzie z dobrym skutkiem wypełniał obowiązki przypisywane „samodzielnemu pracownikowi naukowemu”. Dlatego uważam, że spełnia ustawowe warunki stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego. Jego dorobek naukowy oraz dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski czynią zadość wymogom ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2021, poz. 478, ze zm.). Toteż popieram wniosek dra Patryka Tomaszewskiego o nadanie mu stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Kraków, 27 III 2026 r.

Prof. dr hab. Michał Śliwa